

Botanická zahrada Přírodovědecké fakulty
Masarykovy univerzity, Brno, Kotlářská 2, 611 37
www.sci.muni.cz/bot_zahr
zahrada@sci.muni.cz
tel.: +420 549 495 660

Úvod

Botanická zahrada Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity, zřízená při založení fakulty v roce 1922 profesorem Podpěrou, je doposud na svém původním místě a její základní vnitřní dispozice, složení sbírek ani poslání se nezměnilo. Svou plochou 1,5 ha se řadí mezi zahrady menší; většinu plochy zabírají sbírkové a expoziční části včetně záhonů systému rostlin, je zde jen velmi malé technické zázemí s komposty a pařeništi. Skleníky mají plochu 1.100 m². Ve venkovní části se pěstuje asi 2.500 taxonů rostlin, z čehož je asi 520 taxonů dřevin. Ve sklenících je to kolem 2.500 taxonů subtropických a tropických rostlin. Součástí zahrady jsou i sbírky dřevin a péče o zeleň v areálu fakulty (3,5 ha).

Hlavním posláním botanické zahrady je pěstování rostlin, udržování a obměna sbírek tohoto živého materiálu. Sbírký následně slouží k prezentaci, výuce a výzkumu. Prezentace sbírek probíhá formou jejich zpřístupnění veřejnosti, a to každý den po celý rok, kromě vybraných svátků. Součástí prezentace je několikastupňový informační systém. Jeho základem jsou jmenovky u rostlin, následují naučné panely, audioprůvodce ve sklenících, pracovní listy a další tištěné materiály, odborný výklad živého průvodce po sbírkách, až po individuální odbornou poradnu v oboru zahradnictví a botaniky, resp. odborné informace na webu zahrady. Kromě běžné otevírací doby jsou specializované kolekce prezentovány i na výstavách, kterých je během roku několik, většinou 3-5. K dalším pravidelným akcím patří Dny otevřených dveří, Zahradní slavnost, Jazzový večer, Noc vědců a výstavy umělecké.

V zahradě je k dispozici odborná knihovna s možností externích výpůjček, čítající kolem 1.300 položek zahradnické a botanické literatury, a dále prezenční srovnávací sbírka semen asi o 1.700 taxonech.

Zahrada vydává každoročně Index seminum - seznam semen sebraných v zahradě za daný rok. Semena slouží jednak k bezplatné výměně s ostatními zahradami po celém světě; tyto výměny jsou podmíněny mezinárodními konvencemi, kterými se řídíme, a ty nás zavazují k použití těchto semen pouze pro nekomerční účely. Semena si ale také často objednávají studenti a vědci pro svoje odborné práce.

Živý rostlinný materiál je pravidelně poskytován pro výuku na naší fakultě, Pedagogické fakultě MU, Mendelu, VFU, biologickou olympiádu i pro výuku na brněnských gymnáziích. Kromě toho se v posledních letech s rozvojem molekulárního studia rostlin rozšířilo i poskytování vzorků živých rostlin pro tyto účely pracovištím specializovaným na taxonomii, ale i pro zjišťování účinných léčivých látek v rostlinách. Jde o pracoviště jak u nás, tak i ve světě.

V botanické zahradě probíhají každoročně studentské práce, ať už středoškolské, bakalářské nebo následně i diplomové, pravidelnou výuku zde mají studenti různých fakult, účastníci seminářů na gymnáziích, prostory využívají studenti uměleckých škol, kteří sem chodí malovat nebo fotografovat. Konají se zde exkurze Univerzity třetího věku, pořádané různými školami v ČR. Zahrada je oblíbeným místem pravidelných srazů studentů, milenců, seniorů žijících v okolí, maminek s dětmi a vycházek dětí z okolních mateřských škol. Za pěkného počasí se zde často koná výuka pod širým nebem.

Svou polohou uprostřed rušného města, v krásném prostředí okolních činžovních domů, které byly citlivě opraveny, je zahrada oázou klidu nejen pro všechny návštěvníky, ale i pro různé živočichy. Můžeme zde vidět různé druhy menších živočichů (pijavky, žížaly, mnohonožky, stínky, drobní vodní korýši), vodního i suchozemského hmyzu (vášky, šidélka, čmeláci, včely, motýli, brouci, ploštice, mravenci), měkkýše (okružák, plovatka, hlemýžď), ryby (venku chováme karase zlatého), obojživelníky (čolci, žáby), plazy (užovka, v bazéně se v létě objevují želvy nádherné, které tam odkládají návštěvníci), ptáky (vrabci, rehci, sýkory, kosí, sojky, straky, vrány, havrani, strakapoudi, žluny, kachny divoké, holubi domácí a hřivňáci, hrdličky) a savce (myši, hraboši, veverky, zajáci, rejsci, ježci, netopýři, kuny, kočky, lidi). V areálu se vyskytuje velké množství různých druhů hub (ve fotogalerii máme zaznamenáno asi 90 nalezených druhů makromycet), řasy suchozemské i vodní, lišejníky a mechy (48 druhů nalezených mechorostů).

Botanická zahrada je jedním ze zakládajících členů Unie botanických zahrad České republiky (2005); tato profesní organizace sdružuje 35 botanických zahrad a arboret u nás, které se pravidelně scházejí, spolupracují a snaží se prosazovat společné cíle.

Při naší botanické zahradě působí od roku 1996 Sdružení přátel botanické zahrady, které má asi 40 členů. Tento spolek pořádá přednášky a exkurze a je otevřen dalším zájemcům.

V roce 2012 se Botanická zahrada stala členem Společnosti pro zahradní a krajinářskou tvorbu.

Zaměstnanci v botanické zahradě v roce 2019

4 VŠ, 5 SŠ s maturitou v oboru zahradník, 4 vyučení v oboru zahradník, 1 uklízečka, 2 brigádnice studentky

Vedoucí: Mgr. Magdaléna Chytrá, v letech 1989-1990 zahradnice, od července 1995 botanička
náplň činnosti: Řízení a kontrola zaměstnanců, hospodaření s rozpočtem, odpovědnost za majetek, správa svěřených zařízení, většina práce sekretářky – účtování, inventarizace, docházka, cestovní příkazy apod., nákup zboží a materiálu pro práci, komunikace s vedením fakulty a dalšími odděleními fakulty, žádosti o kácení dřevin, odborný dohled nad tropickými a subtropickými skleníkovými sbírkami, jejich rozšiřování a rozvoj, určování rostlin a příprava jmenovek, příprava odborných výstav a dalších akcí, komunikace s externími dodavateli, spolupracovníky a vystavovateli, návrhy a realizace krátkodobé i dlouhodobé péče a rozvoje sbírek botanické zahrady a další zeleně v areálu fakulty na Kotlářské, návrhy a realizace krátkodobé i dlouhodobé strategie činnosti a rozvoje botanické zahrady, péče o další vzdělávání zaměstnanců zahrady, komunikace s návštěvníky, poradenská služba pro veřejnost, odborné posudky, vedení odborných exkurzí pro studenty, školy, veřejnost a U3V ve sklenících, komunikace s návštěvníky a médii, konzultace SOČ, bakalářských a diplomových prací studentů, granty – podávání a vedení, komunikace s členy Sdružení přátel botanické zahrady (tajemnice).

Odborná pracovnice – botanička: Mgr. Ing. Jana Posslová Ph.D., od července 2015, nyní mateřská dovolená

Zástup za MD: Mgr. Kristýna Žáková, délka zaměstnání v zahradě: od září 2017, do června 2019

Zástup za MD: Mgr. Pavla Vlčková, od září 2019

náplň činnosti: Odborný dohled nad venkovními sbírkami botanické zahrady, určování rostlin, příprava jmenovek, sběr semen a tvorba Indexu seminum, odborné dohled nad botanickými zahradami při výměně semen, návrhy a realizace krátkodobé i dlouhodobé péče a rozvoje sbírek botanické zahrady a zeleně v areálu a strategie činnosti a rozvoje botanické zahrady, tvorba naučných panelů ke sbírkám a na výstavy, poradenská služba pro veřejnost, vedení odborných exkurzí pro studenty, školy, veřejnost a U3V ve sklenících, konzultace bakalářských a diplomových prací studentů, granty – podávání a vedení, služby o víkendech a při výstavách. Členka genofondové skupiny Unie BZ ČR.

Odborná pracovnice: Ing. Hana Ondrušková, zahradní architektka, od srpna 2019

náplň činnosti: PR managerka, komunikace s veřejností a médii, příprava akcí a výstav, vedení FB, webu, Instagramu, tvorba plakátů a materiálů, zavádění nového vizuálního stylu MU, vedení odborných exkurzí pro studenty, školy, veřejnost a U3V ve sklenících, projektování nových zahradních úprav v botanické zahradě, poradenská služba pro veřejnost, práce v redakční radě Unie BZ ČR, zastupování vedoucí v nutných případech.

Zahradnice ve skleníku: Bc. Jana Jandová, od června 2019

náplň činnosti: Péče o rostliny ve skleníku – zálivka, přesazování, množení, úklid, návrhy rekonstrukcí expozic ve sklenících, odborný dohled nad tropickými a subtropickými skleníkovými sbírkami, jejich rozšiřování a rozvoj, určování rostlin, příprava výstav, výroba dekorací, aranžování, odborné provádění školních exkurzí ve skleníku, komunikace s návštěvníky, prodej vstupenek, služby o víkendech a při výstavách.

Zahradnice ve skleníku: Martina Kelblová, od července 2016

náplň činnosti: Péče o rostliny ve skleníku – zálivka, přesazování, množení, úklid, návrhy rekonstrukcí expozic ve sklenících, příprava výstav, výroba dekorací, aranžování i na dalších společenských akcích fakulty a univerzity, občasná postřiky rostlin proti škůdcům, odborné provádění školních exkurzí ve skleníku, komunikace s návštěvníky, prodej vstupenek, služby o víkendech a při výstavách, úklid sociálního zařízení.

Zahradnice ve skleníku: Mária Muricová, od září 1991

náplň činnosti: Péče o rostliny ve skleníku – zálivka, přesazování, množení, úklid, příprava výstav, výroba dekorací, odborné provádění školních exkurzí ve skleníku, komunikace s návštěvníky, prodej vstupenek, služby o víkendech a při výstavách, úklid sociálního zařízení.

Zahradnice ve venkovním úseku: Ivana Gajzlerová, od prosince 1987

náplň činnosti: Samostatná péče o rostliny na svěřeném úseku – zálivka, přesazování, množení, průklesty dřevin, úklid, služby o víkendech a při výstavách, údržba areálu fakulty, čištění semen, úklid sociálního zařízení, další práce dle rozhodnutí vedoucí.

Zahradnice ve venkovním úseku: Jana Minarčíková, od května 2016

náplň činnosti: Samostatná péče o rostliny na svěřeném úseku – zálivka, přesazování, množení, výsevy rostlin, úklid, občasná postřiky rostlin proti škůdcům, služby o víkendech a při výstavách, údržba areálu fakulty, čištění semen, úklid sociálního zařízení, další práce dle rozhodnutí vedoucí.

Zahradnice ve venkovním úseku: Jaroslava Milionová, od září 1987

náplň činnosti: Samostatná péče o rostliny na svěřeném úseku – zálivka, přesazování, množení, úklid, služby o víkendech a při výstavách, údržba areálu fakulty, čištění semen, péče o semennou banku, rozesílání objednaných semen, úklid sociálního zařízení, vedení kroniky, další práce dle rozhodnutí vedoucí.

Zahradnice ve venkovním úseku: Jana Šmeralová, od dubna 1990

náplň činnosti: Samostatná péče o rostliny na svěřeném úseku – zálivka, přesazování, množení, úklid, služby o víkendech a při výstavách, údržba areálu fakulty, čištění semen, péče o semennou banku, rozesílání objednaných semen, údržba zásobní zahrady a pařenišť, drobné kancelářské práce, vedení kroniky, další práce dle rozhodnutí vedoucí.

Zahradník ve venkovním úseku: Vladimír Remeš, od července 1993

náplň činnosti: Výsadby a množení dřevin, zálivka, údržba areálu fakulty, sekání trávy a stříhání živých plotů, průklesty a péče o dřeviny v botanické zahradě i areálu fakulty, pomoc při přenášení rostlin a dalších těžkých pracích ve skleníku i na zahradě, úklid, péče o skládky kompostů a zemin a pařeniště, úklid sněhu a posyp vozovek, služby o víkendech a při výstavách, starost o nářadí, nástroje a přístroje pro práci, řidič traktoru a podnikového vozidla, nákup zboží a materiálu pro práci, další práce dle rozhodnutí vedoucí.

Zahradník ve venkovním úseku: Zdeněk Pazderka, od ledna 2019

náplň činnosti: Výsadby a množení dřevin, zálivka, údržba areálu fakulty, sekání trávy a stříhání živých plotů, průklesty a péče o dřeviny v botanické zahradě i areálu fakulty, pomoc při přenášení břemen a dalších těžkých pracích ve skleníku i na zahradě, úklid, péče o skládky kompostů a zemin a pařeniště, úklid sněhu a posyp vozovek, služby o víkendech a při výstavách, starost o nářadí, nástroje a přístroje pro práci, řidič traktoru, další práce dle rozhodnutí vedoucí.

Zahradník ve venkovním úseku: Adam Ruller, od srpna 2019

náplň činnosti: Pletí, okopávání a zálivka záhonů v areálu fakulty a na střešní zahradě. Výsadby rostlin, údržba úseku, průklesty a péče o dřeviny v botanické zahradě i areálu fakulty, pomoc při přenášení těžkých břemen a dalších těžkých pracích ve skleníku i na zahradě, úklid listí, úklid sněhu a posyp vozovek, služby o víkendech a při výstavách, řidič malotraktoru, další práce dle rozhodnutí vedoucí.

Uklízečka: Eva Wiacková, od srpna 2010, poloviční úvazek, uklízí kanceláře BZ i společné prostory v budově 4 a veřejné WC v zahradě.

Studenti v pokladně: Eliška Jirsová, Romana Sarvašová – ve službách se střídají a prodávají vstupenky do skleníků o víkendech od 9 do 15, resp. v létě do 17 hodin.

Návštěvnost v roce 2019

Počet zavíracích dní: 20

Počet otevřených dní: 345

Návštěvnost: celkem odhadem 30.000 návštěvníků
odhadem 14.000 neplatících návštěvníků (do zahrady je vstup volný),
platících návštěvníků celkem: 15.427 osob
plné vstupné za 80 a 100 Kč celkem: 6.334 osob
zlevněné vstupné za 40 a 50 Kč: 5.353 osob
školní exkurze: 2.792 osob
z toho výstavy (vstupné 100 a 50 Kč, rodinné 250 Kč):
Výstava masožravých rostlin, květen 9 dní: 1.534 osob
Výstava bonsají Petra Hrona, červen 4 dny: 454 osob
Zahradní slavnost u cimbálu, CM Pajtáš, srpen 1 den, vstupné 100 a 200 Kč: 379 osob
Výstava sukulentů, září 8 dní: 1.851 osob
Výstava subtropických rostlin, říjen 4 dny: 693 osob
Výstava ptactva a morčat, listopad 10 dní: 4.150 osob

Další akce: Dny otevřených dveří, leden 2 dny, vstup zdarma, odhadem 40 osob
Panelová výstava o Ústavu botaniky a zoologie, únor
Panelová výstava Věda a voda, ČAV, březen na děkanátě
Panelová výstava Voda v krajině a Řeky a povodně, Arnika, březen
Panelová výstava Má vlast cestami proměn, duben na zahradě
Výtvarné práce ZUŠ Veveří, květen
Výstava sochy Maďarky Zsófie Keresztes – Touha po rozdělení, ve viktorce, celé léto, akce Brno Art Open.
Mendel festival – komentovaná prohlídka skleníků, červenec.
Výstava soch studentů AS1 FaVU VUT, celé léto.
Výstava kreseb Pavlíny Kourkové při výstavě sukulentů, září.
Noc vědců – Šetrně k planetě, září 1 den, vstup zdarma, cca 500 osob, film Cestou suchých potoků, prezentace ÚKZÚZ
Výstava hub při výstavě citrusů – Petr Hrouda – říjen
Výstava plakátů Poznej své boty spolku NaZemi - říjen
Výstava výtvarných prací žáků ZUŠ Jaroslava Kvapila – listopad až prosinec

100 let fakulty: sázení lípy - září

Celkový zisk ze vstupného a prodeje suvenýrů (p. listy, pohledy, inf. materiály, turistické známky) za rok 2019: 1.079.644 Kč.

Složení exkurzí: Přírodovědecká fakulta MU 80 studentů
Pedagogická fakulta MU 60 studentů
Mendelu 50 studentů
VFU 50 studentů
ZŠ a SŠ 2532 žáků a studentů (tj. asi 90 školních tříd)
MŠ 200 dětí
U3V 150 návštěvníků
Ostatní 150 návštěvníků

Index seminum 2019:

Obsahuje 1.005 položek, je rozesílán e-mailem do více než 300 zahrad po celém světě.

Další služby poskytnuté zahradou:

Poskytnutí živých rostlin pro výuku: 6 požadavků – 20 položek
Poskytnutí živých rostlin pro vědecké účely: 3 požadavky – 10 položek
Poskytnutí sazenic Victoria cruziana k výsadbě v lázních Piešťany a Bojnice na Slovensku, Praha.
Výzdoba auly pro účely akcí MU a PŘF MU: 3x – 100 let fakulty, Campus Day.
Spolupráce se SZAŠ Rajhrad při naší výstavě sukulentů (5 dní po 2 studentech).
Trvalé a dočasné umístění meteorologických přístrojů pro Geografický ústav PŘF MU v zahradě.
Focení svatebčanů: 10x, focení pro komerční účely: 10x
Spolupráce s médii, odpovědi na dotazy médií, poskytování tiskových zpráv o našich akcích a otevírací době.
Odborné poradenství pro veřejnost – mailem, osobně, telefonicky, poštou, na FB.

Knihovna:

Přírůstek: knihy 9 + 8 titulů časopisů; 2 externí výpůjčky, 10 místních.

Exkurze a účast našich zaměstnanců na kurzech a konferencích:

Účast na vernisáži výstavy kamélií v Rájci, březen, 8 osob.

Účast na konferenci Unie BZČR v Praze, březen, M. Chytrá.

Exkurze na Kuks, Babiččino údolí, červen, 7 osob.

Floristický kurz ČBS Plasy, červenec, M. Chytrá.

Školení BOZP – podzim, všichni.

Botanické družení Unie botanických zahrad ČR, Týn nad Vltavou, srpen, 4 dny, 9 osob.

Návštěva Centra Kamenáčky, prosinec, 12 osob.

Účast na schůzích rady Unie botanických zahrad 2x, M. Chytrá, H. Ondrušková.

Účast na konferenci ČBS Praha, 2 dny - prosinec, M. Chytrá.

Účast na konferenci SZKT v Luhačovicích, 3 dny – prosinec, M. Chytrá.

Akce Sdružení přátel botanické zahrady:

Exkurze do Arboreta Řícmanice, 3 osoby.

Přednáška Ing. J. Záhory – Stav půdy v ČR, prosinec, 26 účastníků + valná hromada.

Pracovní a stavební aktivity

11x chemický postřik proti škůdcům ve sklenících provedený specializovanou firmou.

Prořezání a vazby stromů: javor klen před vrátnicí – jaro průklest, kácení: 3x menší javory na Japonsku, keře a jírovec na Klodnerplatze před děkanátem vpravo, palma uprostřed palmového skleníku.

Výsadby stromů a keřů: před 5 – oskeruše, Ostrya, za 5 - Crataegus, před 4 - 2x bříza, na Klodnerplatze – lípa, vilíny, kaliny, levandule, na Japonsku - javor, množství keřů, v palmáku – Dracaena draco.

Stavba a opravy: výmalba kanceláří v budově 4, výmalba ve 14 – předtím fumigace proti škůdcům, oprava porouchaných motorů k fréze, obložení zídek skleníku zvenku – aquapanely, vybudování přívodu elektřiny k Žábě, renovace Žáby – Libor Jaroš, přebudování suchých zídek na Japonsku – kompletní přesazení části Japonska + nová vstupní japonská brána, oprava 2 polí plotu směr Kotlářská, opravy a nátěry laviček, opravy a nátěry pařeništních oken, nové dřevěné truhlíky před skleníky, přebudování části vysokohoří a nová výsadba skalniček.

Skleník novinky: motory ke stínění 4 ks, výměna 10 reflektorů, nové stoly v množárně v rohu, nátěr bazénu viktorky na modro, nová mříž na bavlník, nátěr schodiště v palmáku, přesklení prasklých skel mezi skleníky a tři skla na čelní stěně palmáku.

Zakoupeno: zahradní party stan modrý 2 ks – z rektorátu, čerpadlo ke kašně, fotoaparát, socha Psa, el. sponkovačka, počítač Acer, aktivní reproduktor.

Vyvázání časopisů. Tisk tří nových pohlednic, turistická vizitka a nová magnetka.

Odvoz kan na uskladnění do zámeckého zahradnictví v Rájci. Stěhování laviček na zimu do kolárny.

Reklama u nádraží 4x.

Denní sledování teploty a srážek, v roce 2019 zde bylo 558 mm srážek.

Zpracovala v lednu 2020, Mgr. Magdaléna Chytrá